

Коткова Н. С.

ТЕХНИКО-ТЕХНОЛОГІЧНЕ ОНОВЛЕННЯ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ: ЧИННИКИ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

В умовах глобалізації продовольчого ринку, розширення зон вільної торгівлі, уніфікації стандартів і технічних умов харчова промисловість України потребує техніко-технологічного переоснащення, що можливо лише на основі інвестиційно-інноваційного розвитку. Процес техніко-технологічного оновлення підприємств харчової промисловості має спрямовуватися на інтенсифікацію виробництва як засіб для підвищення ефективності виробництва і підвищення конкурентоспроможності. Нестача інвестицій призводить до стрімкого старіння техніко-технологічної бази підприємств харчової промисловості, що зумовлює невідповідність рівня вітчизняних підприємств, а отже і вітчизняної продукції, європейським вимогам.

Ключові слова: техніко-технологічне оновлення, харчова промисловість, глобальний індекс інновацій, інноваційна активність, інвестиційно-інноваційне забезпечення

Табл.: 5. *Бібл.:* 11.

Коткова Наталія Сергіївна – кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, Інститут продовольчих ресурсів НААН (вул. Марини Раскової, 4-А, Київ, 02660, Україна)

Email: nataly_393@mail.ru

УДК 330.341:664

Коткова Н. С.

ТЕХНИКО-ТЕХНОЛОГИЧЕСКОЕ ОБНОВЛЕНИЕ ПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ УКРАИНЫ: ФАКТОРЫ ИНВЕСТИЦИОННО-ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ

В условиях глобализации продовольственного рынка, расширения зон свободной торговли, унификации стандартов и технических условий пищевая промышленность Украины нуждается в технико-технологическом переоснащении, что возможно только на основе инвестиционно-инновационного развития. Процесс технико-технологического обновления предприятий пищевой промышленности должен быть направлен на интенсификацию производства как средство для повышения эффективности производства и повышения конкурентоспособности. Недостаток инвестиций приводит к стремительному старению технико-технологической базы предприятий пищевой промышленности, что обуславливает несоответствие уровня отечественных предприятий, а следовательно, и отечественной продукции, европейским требованиям.

Ключевые слова: технико-технологическое обновление, пищевая промышленность, глобальный индекс инноваций, инновационная активность, инвестиционно-инновационное обеспечение

Табл.: 5. *Библ.:* 11.

Коткова Наталья Сергеевна – кандидат экономических наук, старший научный сотрудник, Институт продовольственных ресурсов НААН (ул. Марини Расковой, 4-А, Киев, 02660, Украина)

Email: nataly_393@mail.ru

UDC 330.341:664

Kotkova N. S.

TECHNICAL AND TECHNOLOGICAL RENOVATION OF THE UKRAINIAN FOOD INDUSTRY: FACTORS OF INVESTMENT AND INNOVATION DEVELOPMENT

Under conditions of globalisation of the food market, expansion of zones of free trade and unification of standards and technical conditions, the Ukrainian food industry requires technical and technological re-equipment, which is possible only on the basis of investment and innovation development. The process of technical and technological renovation of the food industry enterprises should be directed at intensification of production as the means of increase of efficiency of production and increase of competitiveness. Shortage of investments results in fast ageing of the technical and technological base of food industry enterprises, which explains incompatibility of the level of domestic enterprises and, consequently, domestic products with European requirements.

Key words: technical and technological renovation, food industry, Global Innovation Index, innovation activity, investment and innovation provision

Tabl.: 5. *Bibl.:* 11.

Kotkova Nataliya S. – Candidate of Sciences (Economics), Senior Research Fellow, Institute of Food Resources NAAS (vul. Maryny Raskovoyi, 4-A, Kyiv, 02660, Ukraine)

Email: nataly_393@mail.ru

Постановка проблеми. Розвиток техніко-технологічної бази виробництва за належних умов господарювання має супроводжуватися систематичним її оновленням, що потребує значних інвестиційних ресурсів.

Розглядаючи харчову промисловість з позиції пріоритетності інновацій над традиційним виробництвом, доцільно дослідити економічну природу та ефективність інноваційної діяльності, а також проаналізувати показники,

що характеризують цей процес із метою можливості визначення, на якій стадії інноваційного розвитку знаходиться харчова промисловість та чи є потенційні можливості для досягнення її інноваційної активності. Протягом 2012 року на розвиток промисловості негативно впливала несприятлива зовнішньоекономічна кон'юнктура, що характеризувалася зниженням попиту та спадною ціновою динамікою на товари вітчизняного виробництва на зовнішньому ринку. З огляду на високий рівень експортоорієнтованості вітчизняного виробництва та підвищення вартості енергоносіїв погіршилося фінансово-економічне становище промислових підприємств і, як наслідок, зниження інноваційної активності в цілому по Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Харчова промисловість є основною переробною ланкою агропромислового комплексу. Теоретичним і практичним аспектам розвитку харчової промисловості, їх інвестиційно-інноваційному розвитку присвячені роботи багатьох вчених-економістів, зокрема Л. В. Дейнеки [1], Д. Ф. Крисанова [3], Т. Л. Мостенської [5], М. П. Сичевського [7], П. Т. Саблука [6] та інших. Але невирішеними залишаються питання в напрямку інвестиційно-інноваційного забезпечення техніко-технологічної бази підприємств харчової промисловості.

Метою статті є дослідження інвестиційно-інноваційного забезпечення підприємств харчової промисловості та визначення факторів, що стримують їх техніко-технологічне оновлення.

Виклад основного матеріалу. Харчова промисловість належить до тих видів економічної діяльності, які виступають потужними реципієнтами з наповнення Державного бюджету України, а її питома вага в загальному обсязі реалізованої продукції України за 2012 рік склала 18,3 %.

За оперативними даними Державної служби статистики України за 2012 рік реалізовано продукції виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів (у відпускних цінах, без ПДВ та акцизу) на суму 182339,5 млн грн, що на 9,6 % більше, ніж за 2011 рік [2]. Питома вага реалізованої продукції виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів у загальному обсязі реалізованої промислової продукції в Україні за 2012 рік склала 16,4 %. За цим показником галузь посідає друге місце після металургійного виробництва.

Належна якість продукції українського виробництва дає змогу експортувати до 20 % вироблених в Україні молочних виробів, 20 % вироблених маргаринів, 20 % бурякового цукру, 50 % вироблених кондитерських виробів та 90 % виробленої в Україні соняшникової олії. Разом із цим попит на продовольство на світовому ринку постійно зростає. Тому, аби завоювати провідні позиції та підвищити конкурентоспроможність, в Україні на підприємствах харчової промисловості запроваджуються системи контролю за якістю, в тому числі НАССР, що відповідають міжнародним вимогам.

Слід зазначити, що за два останні роки (2011 – 2012) Україна поліпшила свій результат у рейтингу індексу глобальної конкурентоспроможності (ІГК) Всесвітнього еко-

номічного форуму на 16 позицій, піднявшись на 73-є місце з 144 оцінюваних країн і практично досягнувши докризового рівня 2008 року (72-є місце) [8].

Як свідчать дані, список десяти світових лідерів в області інновацій практично не змінився порівняно з минулим роком. У рейтингу країн світу за рівнем інноваційних можливостей і результатів 2013 лідирує Швейцарія (табл. 1). У трійку лідерів, як і раніше входить Швеція. За ними йдуть Великобританія, Нідерланди, США, Фінляндія. Серед країн колишнього СРСР лідирує Естонія.

Україна цього року посіла 71 місце в загальному рейтингу. Сильні сторони Україні пов'язані з розвитком знань, якістю людського капіталу, розвитком бізнесу. Заважають розвитку інновацій недосконалі інститути, нерозвинена інфраструктура, показники розвитку внутрішнього ринку і результати творчої діяльності.

Так, аналіз динаміки інноваційно-активних підприємств у харчовій промисловості за 2008 – 2012 рр. вказує на збільшення кількості підприємств, що займалися інноваційною діяльністю (табл. 2).

У 2012 році інноваційною діяльністю в харчовій промисловості займалося 420 підприємств, або 18,72 % від загальної кількості обстежених підприємств харчової промисловості.

При аналізі розподілу інноваційно-активних підприємств за напрямками здійснених інновацій виявлено, що більшість підприємств (54,4 – 63,80 %) віддає перевагу придбанню і впровадженню машин, обладнання та програмного забезпечення, що сприяє якнайшвидшому одержанню прибутку. Водночас, у 2012 році, порівняно з 2008 – 2011 роками, зменшилась питома вага підприємств, що займалися дослідженнями і розробками – з 6,1 до 2,62 %.

З одного боку, спостерігається активізація інноваційної активності великих підприємств, що мають фінансові можливості проводити дослідження і розробки, залучати підготовлених фахівців із технологій харчової промисловості, здійснювати маркетингову діяльність і рекламу для просування власної продукції на продовольчі ринки. З іншого – зменшилася кількість підприємств, що спрямовували кошти на придбання ноу-хау та технологій, здійснювали технологічну підготовку виробництва.

Протягом 2008 – 2012 років помітно зросла кількість підприємств харчової промисловості, що реалізували інновації та впроваджували їх у практику, з 261 до 348 одиниць (табл. 3).

Напрями використання коштів зумовили й напрями впровадження інновацій на підприємствах харчової промисловості України, зрушення в їх структурі: збільшилась кількість і питома вага підприємств, що здійснювали механізацію та автоматизацію виробництва, впроваджували нові технологічні процеси та кількість підприємств, що освоювали виробництво нових видів продукції.

Починаючи з 2004 року, негативну тенденцію вкладання коштів у впровадження нових видів продуктів та збільшення їх асортименту за рахунок оновлення основних засобів, механізації та автоматизації виробничих про-

Таблиця 1

Глобальний індекс інновацій 2012 – 2013 рр.¹

Країна/економіка	2012 рік			2013 рік		
	Оцінка ГІІ (0–100)	Ранг	Дохід*	Оцінка ГІІ (0–100)	Ранг	Дохід*
Швейцарія	68,2	1	HI	66,59	1	HI
Швеція	64,8	2	HI	61,36	2	HI
Великобританія	61,2	5	HI	61,25	3	HI
Нідерланди	60,5	6	HI	61,14	4	HI
Сполучені Штати Америки	57,7	10	HI	60,31	5	HI
Фінляндія	61,8	4	HI	59,51	6	HI
Гонконг	58,7	8	HI	59,43	7	HI
Сінгапур	63,5	3	HI	59,41	8	HI
Данія	59,9	7	HI	58,34	9	HI
Ірландія	58,7	9	HI	57,91	10	HI
Естонія	55,3	19	HI	50,60	25	HI
Російська Федерація	37,9	51	UM	37,20	62	UM
Україна	36,1	63	LM	35,78	71	LM

Джерело: розроблено автором з використанням [9; 10]

* Світовий банк групи класифікації доходів: HI – країни з високим рівнем доходу; UM – з рівнем доходів вище середнього; LM – з рівнем доходів нижче середнього, і LI – країни з низькими доходами / економік.

Таблиця 2

Показники інноваційної активності промислових підприємств харчової промисловості за 2008 – 2012 рр.

Показники		2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік
Загальна кількість промислових підприємств харчової промисловості		2566	2594	2457	2383	2243
1	2	3	4	5	6	7
Кількість підприємств, що здійснюють інновації	Всього	309	336	352	384	420
	% від загальної кількості обстежених	12,1	12,9	14,32	16,11	18,72
	зміна порівняно з минулим роком, %	- 9,9	+ 8,7	+ 4,7	+ 9,1	+ 9,4
Розподіл інноваційно-активних підприємств за напрямками здійснених інновацій,	внутрішні НДР	19 / 6,1	15 / 4,5	16 / 4,55	19 / 4,95	17 / 4,05
	зовнішні НДР	19 / 6,1	19 / 5,7	10 / 2,84	13 / 3,39	11 / 2,62
	придбання машин, обладнання та програмного забезпечення	168 / 54,4	191 / 56,8	204 / 57,95	245 / 63,80	235 / 55,95

¹ Глобальний інноваційний індекс – узагальнений показник для вимірювання рівня інновацій в країні. Щоб ранжувати країни, в дослідженні вивчаються як інноваційні витрати, так і інноваційна віддача. При оцінці інноваційних витрат розглядаються фіскальна політика уряду, політика в галузі освіти та інноваційної інфраструктури. Для оцінки віддачі враховуються патенти, передача технологій та інші результати НДДКР, ефективність підприємницької діяльності, наприклад, продуктивність праці, загальний прибуток акціонерів, вплив інновацій на міграцію бізнесу та економічне зростання [11].

1	2	3	4	5	6	7
з них займалися (кількість / % від кількості інноваційно- активних)	інші зовнішні знання	23 / 7,4	21 / 6,3	18 / 5,11	16 / 4,17	20 / 4,76
	навчання та підготовку персоналу	26 / 8,4	53 / 15,8	43 / 12,22	63 / 16,41	71 / 16,90
	ринкове запровадження інновацій	20 / 6,5	22 / 6,5	21 / 5,97	30 / 7,81	25 / 5,95
	інші витрати	41 / 13,3	42 / 12,5	42 / 11,93	47 / 12,24	37 / 8,81
Кількість підприємств, що реалізують	продукцію харчової промисловості, всього	2566	2594	2457	2383	2243
	інноваційну продукцію (всього / % від кількості, що реалізують продукцію харчової промисловості)	226 / 8,8	245 / 9,4	239 / 9,7	268 / 11,2	281 / 12,53
	інноваційну продукцію за межі України (всього / % від кількості, що здійснюють інновації)	34 / 11,0	43 / 12,8	49 / 13,9	59 / 15,4	53 / 12,62

Джерело: розроблено автором з використанням [2]

Таблиця 3

Кількість підприємств харчової промисловості, що впроваджували інновації у 2008 – 2012 рр., (одиниць)

Показники	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік
Всього	261	284	296	313	348
% до загальної кількості підприємств даного виду діяльності	10,2	10,9	12,05	13,13	15,52
▪ впроваджували інноваційні процеси	120	124	129	146	164
% до кількості підприємств, що впроваджували інновації	45,98	43,66	43,58	46,65	47,13
% до загальної кількості підприємств даного виду діяльності	4,68	4,78	5,25	13,13	7,31
▪ впроваджували нові або вдосконалені мето- ди обробки або виробництва продукції	104	101	115	133	144
% до кількості підприємств, що впроваджували інновації	39,85	35,56	38,85	42,49	41,38
% до загальної кількості підприємств даного виду діяльності	4,05	3,89	4,68	5,58	6,42
▪ освоювали виробництво інноваційних видів продукції	138	149	135	182	175
% до кількості підприємств, що впроваджували інновації	52,9	52,5	45,61	58,15	50,29
% до загальної кількості підприємств даного виду діяльності	2,1	2,0	5,49	7,64	7,80

Джерело: розроблено автором з використанням [2]

цесів, було подолано, і почалося різке зростання інновацій в реконструкцію діючих підприємств та технічне переобладнання основних фондів. Це особливо важливо в умовах низького рівня технологічних процесів, що застосовуються у харчовій промисловості; зношеності основного капіталу, що досягла 40 %, у тому числі устаткування – близько 60 %, третина з якого вимагає заміни, відставання продуктивності праці від розвинутих країн Західної Європи майже у 4 рази, недостатній механізації (понад 30 % працівників зайняті ручною працею).

Одним із головних вимірів інноваційної продукції є конкретні результати щодо обсягів реалізованої продукції. У 2008 році інноваційну продукцію реалізували 261 підприємства харчової продукції, її обсяг становив майже 4,5 млрд грн (9,83 % від загального обсягу реалізованої промислової продукції). При цьому обсяг реалізованої продукції, що була новою для ринку, становив 1,8 млрд грн, або 3,93 % обсягу реалізованої промислової продукції (табл. 4).

Слід зауважити, що у 2012 році інноваційну продукцію реалізували вже 348 підприємств харчової продукції, її обсяг становив майже 4,6 млрд грн (12,6 % від загального обсягу реалізованої продукції), 24 підприємства реалізували продукцію, нову для ринку України, обсяг якої становив 1,857 млрд грн, або 4,34 % загального обсягу реалізованої промислової продукції (табл. 4).

Важливим показником інноваційної активності є експорт інноваційної продукції, який у харчовій промисловості постійно розширюється. Так, якщо у 2008 році за межі України відвантажували інноваційну продукцію 34 підприємства харчової промисловості, або 9,97 % усіх підприємств, які відвантажували продукцію за межі України, то у 2012 році – 53 підприємства, що становить 15,23 % [2].

Слід зазначити, що протягом досліджуваного періоду з 2009 року спостерігається спад обсягу інноваційної продукції, відвантаженої за межі України з 15,61 % до 12,72 %. Це означає ускладнення умов забезпечення підприємствами інноваційності своєї продукції. Водночас, протягом 2008 – 2012 років збільшилися кількість і питома вага підприємств, що експортують свою інноваційну продукцію – майже на 55,9 % (або на 19 підприємств) від загальної кількості інноваційно-активних підприємств. Це досягнення пов'язується з такими факторами, як поліпшення менеджменту, підвищення конкурентоспроможності та розширення асортименту продукції, що дозволило знайти споживачів на міжнародних ринках.

На інноваційні роботи в 2012 році інноваційно-активні підприємства харчової промисловості витратили 1566,3 млн грн, що на 633,24 млн грн більше проти 2011 року та на 192,2 млн грн більше, ніж у 2008 році. З них у 2012 році 78,87 % було спрямовано на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення, 1,42 % – на виконання науково-дослідних розробок силами підприємств (внутрішні НДР), 0,31 % – на придбання результатів інших організацій (зовнішні НДР), виконаних іншими організаціями для розробки нових або вдосконалених продуктів

та процесів, 0,07 % – на придбання інших зовнішніх знань (нових технологій, у тому числі виключних майнових прав власності на винаходи, корисні моделі, промислові зразки; комерційних таємниць; проектів; товарних знаків, придбаних у зв'язку з проведенням підприємством інновацій (інжинірингових, консалтингових послуг) та 19,32 % – інші витрати (табл. 4).

Дослідження трансферу технологій протягом 2008 – 2012 рр. у харчовій промисловості показує, що придбанням нових технологій у межах країни займалися всі регіони, до того ж у 2012 р. кількість таких технологій дорівнювала 113, а в 2008 р. – 50, за межами країни і у 2012 р. – 43, а в 2008 р. – 26. Найбільше придбали Сумська і Харківська області та Київ [1, с. 233]. Особливо вражає незадовільна тенденція стосовно передачі технологій: у 2011 р. в Україні було передано 1 технологію. У 2012 році передання нових технологій в Україні та за межі України не здійснювалось.

Таке становище практично не дає змоги розв'язувати поточні, а тим паче перспективні соціально-економічні завдання переходу до інноваційної моделі харчової промисловості.

Основним джерелом фінансування наукового забезпечення галузей харчової промисловості після скасування у 1996 році інноваційного фонду є державний бюджет. З 2000 року фінансування науки для харчової промисловості здійснювалось в дуже обмежених обсягах, а фундаментальні дослідження – по залишковому принципу (табл. 5).

З даних табл. 5 видно зменшення частки у ВВП загального обсягу фінансування наукових та науково-технічних робіт з 0,85 у 2008 році до 0,75 відсотків у 2012 році. Одночасно зменшується частка у ВВП обсягу витрат підприємств на інноваційну діяльність з 1,27 у 2008 році до 0,81 відсотків у 2012 році. Зменшується також частка у ВВП обсягів витрат підприємств харчової промисловості на інноваційну діяльність, а саме з 0,14 відсотки у 2008 році до 0,11 відсотків у 2012 році при зростанні ВВП з 948056 млн грн у 2008 році до 1408889 млн грн або на 9,73 %, що свідчить про високі потенційні можливості інноваційної діяльності в харчовій промисловості.

Активність інноваційної діяльності у харчовій промисловості прямо пов'язана з фінансовим станом підприємств, оскільки на сучасному етапі фінансування інновацій більш як на 70 % здійснюється за рахунок власних коштів підприємств, що, з одного боку, зменшує навантаження на бюджет країни, а з іншого – зумовлює недостатність коштів для забезпечення вимог науково-технічного прогресу. У 2012 році основним джерелом фінансування технологічних інновацій у харчовій промисловості були власні кошти підприємств, частка яких у загальному обсязі фінансування інноваційних робіт становила 90,13 %, що на 2,77 % менше порівняно з 2011 роком.

У 2012 році з державного бюджету України на фінансування інноваційних робіт для харчової промисловості було виділено 0,053 млн грн або 0,003 % усіх фінансових ресурсів інноваційної діяльності в галузі, а в 2011 році фінансу-

Таблиця 4

Фінансові показники діяльності інноваційно-активних промислових підприємств харчової промисловості в 2008 – 2012 рр.

Показники		2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік
Номинальний ВВП, млрд грн		948,1	913,3	1082,6	1316,6	1408,9
Загальні обсяги витрат підприємств на інноваційну діяльність, млн грн		1374,1	1014,9	608,9	933,06	1566,3
Розподіл обсягу витрат підприємств за напрямком здійснених інновацій (млн грн / відсоток від загальних витрат)	внутрішні НДР	25,9 / 1,9	2,4 / 0,2	3,4 / 0,56	22,99 / 2,46	22,31 / 1,42
	зовнішні НДР	12,9 / 0,9	31,8 / 3,1	4,9 / 0,80	4,11 / 0,44	4,93 / 0,31
	придбання машин, обладнання та програмного забезпечення	1231,1 / 89,6	888,5 / 87,5	509,1 / 83,61	784,08 / 84,03	1235,3 / 78,87
	інші зовнішні знання	4,2 / 0,3	12,9 / 1,3	15,2 / 2,50	1,6 / 0,17	1,1 / 0,07
	інші витрати	99,9 / 7,3	79,4 / 7,8	7,6 / 1,25	120,2 / 12,88	302,6 / 19,32
Розподіл загального обсягу фінансування інноваційної діяльності за джерелами млн грн / відсоток від загального обсягу)	власні	1019,9 / 74,2	951,3 / 93,7	532,7 / 87,5	867,1 / 92,9	1411,7 / 90,13
	з державного бюджету	-	0,04 / 0,004	-	-	0,053 / 0,003
	з місцевих бюджетів	-	-	-	-	-
	з позабюджетних фондів	-	-	-	-	-
	вітчизняних інвесторів	0,6 / 0,04	-	-	-	-
	іноземних інвесторів	-	0,08 / 0,008	-	9,4 / 1,01	-
	кредити	353,6 / 25,7	63,6 / 6,3	75,9 / 12,47	56,1 / 6,01	154,2 / 9,85
	інші джерела	-	-	0,23 / 0,04	0,48 / 0,05	0,37 / 0,03
Загальний обсяг реалізованої промислової продукції, млрд грн		45,8	31,4	33,7	42,4	36,16
Обсяг реалізованої інноваційної продукції в харчовій промисловості, млрд грн		4,5	4,9	4,7	5,5	4,6
Розподіл обсягів реалізованої інноваційної продукції за рівнем новизни млрд грн / відсоток від обсягу реалізованої інноваційної продукції	продукція, що була новою для ринку	1,8 / 41,8	1,1 / 21,6	0,87 / 18,6	1,49 / 27,3	1,57 / 33,9
	продукція, що була новою тільки для підприємства	2,6 / 58,2	3,8 / 78,4	3,8 / 81,4	3,99 / 72,7	3,05 / 66,1
Обсяг реалізованої інноваційної продукції за межі України, млрд грн		0,812	0,881	1,14	1,48	0,642
Питома вага реалізованої інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої промислової продукції, %		9,83	15,61	13,95	12,97	12,72
Питома вага реалізованої інноваційної продукції за межі України в загальному обсязі реалізованої інноваційної продукції, %		1,77	2,81	3,38	3,49	1,78

Джерело: розроблено автором з використанням [2]

Таблиця 5

Національні витрати на дослідження й розробки в Україні, % до ВВП (у фактичних цінах) за 2008 – 2012 рр.

Показник	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	Зміна показника, +/-	
						2012 р. / 2008 р.	2012 р. / 2011 р.
ВВП, млн грн	948056	913345	1082569	1316600	1408889	460833	92289
Загальний обсяг фінансування наукових та науково-технічних робіт, млн грн	8024,8	7822,2	8995,9	9591,3	10558,5	2533,7	967,2
Загальні обсяги витрат підприємств на інноваційну діяльність, млн грн	11994,2	7949,9	8045,5	14333,9	11480,6	- 513,6	- 2853,3
Загальні обсяги витрат підприємств харчової промисловості на інноваційну діяльність, млн грн	1374,1	1014,9	608,9	933,06	1566,3	192,2	633,24
% до ВВП (наукові та науково-технічні роботи)	0,85	0,86	0,83	0,73	0,75	- 0,1	0,02
% до ВВП (інноваційна діяльність)	1,27	0,87	0,74	1,09	0,81	- 0,46	- 0,28
% до ВВП (інноваційна діяльність харчової промисловості)	0,14	0,11	0,06	0,07	0,11	- 0,03	0,04

Джерело: розроблено автором з використанням [2]

вання інноваційних робіт з державного бюджету України для харчової промисловості не здійснювалось. В 2008, 2010, 2011 роках фінансування з державного бюджету не здійснювалось зовсім. За рахунок місцевих бюджетів і позабюджетних фондів фінансування інноваційних проектів у харчовій промисловості протягом 2008 – 2012 рр. не здійснювалось. Від вітчизняних інвесторів на розвиток інноваційної діяльності галузі надійшло в 2008 році 0,6 млн грн або 0,04 % від обсягу фінансування інноваційних витрат (протягом 2009 – 2012 рр. фінансування харчової промисловості вітчизняними інвесторами не здійснювалось) (табл. 4). Другим за значенням фінансовим джерелом інноваційної діяльності підприємств є кредити банків. Так, у 2012 році обсяг кредитів становив 154,2 млн грн, а частка в загальному обсязі фінансування інновацій – 9,85 % (у 2008 році – 353,6 млн грн або 25,7 %). У 2011 році іноземні інвестори спрямували на технологічні інновації лише 9,4 млн грн, або 1,01 % загального обсягу фінансування інноваційної діяльності (у 2008, 2010 та 2012 роках іноземне фінансування не здійснювалось).

Таким чином, аналіз динаміки інноваційної активності підприємств харчової промисловості дозволяє виявити фактори, які перш за все впливали на здійснення інновацій, а саме: перешкождали підприємствам, які оцінюються як економічні: нестача власних коштів; великі витрати на

нововведення; недостатня фінансова підтримка держави; великий економічний ризик; недосконалість законодавчої бази; тривалий термін окупності нововведень; відсутність коштів у замовника.

Крім того, виявлені й інші фактори: відсутність можливості кооперації з іншими підприємствами і науковими організаціями; нестача інформації про нові технології; нестача інформації про ринки збуту; відсутність кваліфікованого персоналу; несприйнятливості підприємств для нововведень; відсутність попиту на продукцію.

Висновки. Посилення конкуренції на ринку спонукає виробників оновлювати технічні засоби виробництва та продукцію, що потребує залучення до цього процесу науковців, і створювати механізм взаємовигідного фінансування учасників реалізації цього процесу. Інновації реалізуються через здійснення капіталовкладень. Найефективнішими є капітальні вкладення, які забезпечують високі прибутки, які досягаються за рахунок вкладень в інновації. Інвестиційно-інноваційне забезпечення є вектором досягнення головної мети в інноваційній діяльності – мобілізації всіх видів активів (засобів), спрямованих на розробку нових технічних засобів, технологій, продукції з метою покращання технологічного рівня виробництва та отримання доходу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дейнеко Л. В. Інноваційний розвиток і стан матеріально-технічної бази в харчовій промисловості / Л. В. Дейнеко, Е. І. Шелудько // Проблеми та перспективи розвитку інноваційної діяльності в Україні: матеріали IV Міжнар. бізнес-форуму (Київ, 24 березня 2011 р.) / відп. ред. А. А. Мазаракі. – К.: Київ. нац. торг.-екон. Ун-т, 2011. – С. 42–44.
2. Державна служба статистики України. Публікації. Статистика науки та інновацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Крисанов, Д. Ф. Конкурентоспроможність аграрного сектору України: складові якості та безпеки / Д. Ф. Крисанов // Вісн. Ін-ту економіки та прогнозування. – 2007. – № 1. – С. 86–88.
4. Міністерство аграрної політики та продовольства України. Доступ до публічної інформації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua/>
5. Підвищення ефективності діяльності підприємств харчової та переробної галузей АПК [Текст]: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 22–23 листоп. 2012 р.: тези доп. / Нац. ун-т харч. технологій; [редкол.: Т. Л. Мостенська, А. О. Зайнчковський, О. І. Драган та ін.]. – Київ: НУХТ, 2013. – 223 с.
6. Саблук, П. Т. Економічний механізм АПК у ринковій системі господарювання [Текст] / П. Т. Саблук // Економіка АПК. – 2007. – № 2. – С. 3–10.
7. Сичевський, М. П. Наукове обґрунтування стратегії розвитку агропродовольчого комплексу України [Текст] / М. П. Сичевський // Вісник аграрної науки. – 2011. – № 12. – С. 5–9
8. Україна в мире. Обзор международных индексов. 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.feg.org.ua/docs/ukraine_inthe_world_2013_rus_web.pdf
9. The Global Innovation Index 2012. The Local Dynamics of Innovation. Rankings [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.wipo.int/export/sites/www/freepublications/en/economics/gii/gii_2012.pdf
10. The Global Innovation Index 2013. The Local Dynamics of Innovation. Rankings [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.wipo.int/export/sites/www/freepublications/en/economics/gii/gii_2013.pdf
11. The Innovation Imperative in Manufacturing: How the United States Can Restore Its Edge [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nam.org/~media/58F813B0D1E643DC91E564FE4C3B3C2F.ashx?utm_source=nam&utm_medium=alias&utm_campaign=innovationreport

REFERENCES

- Deineko, L. V., and Sheludko, E. I. "Innovatsiyni rozvytok i stan materialno-tekhnichnoi bazy v kharchovii promyslovosti" [Innovation development and the state of logistics in the food industry]. Problemy ta perspektyvy rozvytku innovatsiinoi diialnosti v Ukraini. Kyiv: KNTEU, 2011.42-44.
- "Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Publikatsii. Statystyka nauky ta innovatsii" [State Statistics Service of Ukraine. Publications. Statistics of science and innovation]. <http://www.ukrstat.gov.ua>
- rysanov, D. F. "Konkurentospromozhnist ahrarnoho sektoru Ukrainy: skladovi iakosti ta bezpeky" [Competitiveness of Ukraine's agricultural sector: the components of quality and safety]. Visnyk Instytutu ekonomiky ta prohnozuvannya, no. 1 (2007): 86-88.
- Ministerstvo ahrarnoi polityky ta prodovolstva Ukrainy. Dostup do publichnoi informatsii. <http://www.minagro.gov.ua/>
- Pidvyshchennia efektyvnosti diialnosti pidpriemstv kharchovoi ta pererobnoi haluzei APK. Kyiv: NUKhT, 2013.
- Sabluk, P. T. "Ekonomichniy mekhanizm APK u rynkovii systemi hospodariuvannya" [Economic mechanism of APC in a market economic system]. Ekonomika APK, no. 2 (2007): 3-10.
- Sychevskiy, M. P. "Naukove obgruntuвання stratehii rozvytku ahroprodovolchoho kompleksu Ukrainy" [Scientific rationale for the development strategy of the agroindustrial complex of Ukraine]. Visnyk ahrarnoi nauky, no. 12 (2011): 5-9.
- "The Global Innovation Index 2012. The Local Dynamics of Innovation. Rankings" http://www.wipo.int/export/sites/www/freepublications/en/economics/gii/gii_2012.pdf
- "The Global Innovation Index 2013. The Local Dynamics of Innovation. Rankings" http://www.wipo.int/export/sites/www/freepublications/en/economics/gii/gii_2013.pdf
- "The Innovation Imperative in Manufacturing: How the United States Can Restore Its Edge" http://www.nam.org/~media/58F813B0D1E643DC91E564FE4C3B3C2F.ashx?utm_source=nam&utm_medium=alias&utm_campaign=innovationreport
- "Ukraina v mire. Obzor mezhdunarodnykh indeksov. 2013" [Ukraine in the world. Overview of international indexes. 2013]. http://www.feg.org.ua/docs/ukraine_inthe_world_2013_rus_web.pdf